

Миланка Тодић*

МИЛОШ ЈУРИШИЋ: У ТРАГАЊУ ЗА ЛЕПОТОМ

Изложба фотографија, Музеј града Београда – Конак Кнегиње Љубице,
Београд (децембар 2004 – јануар 2005)

„Куполе, огледања и детаљи фасада београдских зграда на фотографијама Милоша Јуришића“ био је превише дугачак назив за изложбу фотографија која је одржана у београдској галерији Сингидунум 1999. године. Тај, неуобичајено распричан наслов, међутим, био је сведено набрајање мотива на фотографијама Милоша Јуришића, који је сугерисао да се на изложби може видети понешто од старог Београда, али на сасвим другачији начин. Он је, исто тако, нудио неку врсту упутства за употребу, тачније, он је био водич кроз урбану прошлост намењен модерном посматрачу/грађанину. Следећи упутство, дакле, посматрач се нашао пред изазовом да свој поглед идентификује са оком камере, са механичким оком, да сагледа свет око себе онаквим какав он јесте сада и какав је некада био. Јер куполе, огледања, детаљи фасада београдских зграда, капије и улази могу се ваљано видети само ако се поставимо на одређену тачку, али не само у простору, већ много више у времену. Њу је за нас изабрала камера Милоша Јуришића.

Атипични призори градског, искључиво београдског амбијента, на које сликом указује Милош Јуришић, тада су први пут јавно представљени у скромним размерама, да

би им се тек на изложби одржаној у Конаку кнегиње Љубице 2004. године дало много значајније и сасвим примерено место, како самом презентацијом под сводовима старог прелепог здања, тако и прочишћеном концепцијом избора материјала. Неке тачке у амбијенту града су баш на Јуришићев начин морале бити прво виђене, а онда и фотографисане, јер само тако су, лишене комерцијалних и користољубивих циљева, могле бити постављене у естетски контекст фотографије, али и архитектуре. Може се слободно рећи да је већ тада једна оронула, запуштена градска архитектура, коју су прекриле дебеле наслаге патине, смога и небриге, добила свог верног „сликара“ (и за фотографију се понекад каже слика). Милош Јуришић је своје усхићење скривеним лепотама отмених градских кућа желео да подели са својим савременицима, од којих је већина била „слепа“ за грађански град, пошто су их медији навелико затрпавали призорима неартикулисаних – „дивље“ надоградње унутар тог истог древног урбанизованог центра, какав је некад давно био Сингидунум, односно, Београд.

Познато је, и не треба у то ни сумњати, да је начин на који видимо ствари дубоко

* Др Миланка Тодић, историчарка уметности. Факултет примењених уметности у Београду.

утемељен у ономе што већ знамо и у шта верујемо. Милош Јуришић је годинама пасионирано сакупљао знања о бројним архитектима и градитељима Београда, који су једну оријенталну насеобину око Калемегданске тврђаве постепено преводили у урбанизовано средиште буржоаског друштва, по средњоевропским стандардима XIX века. Током тих добровољних и систематских истраживања, он је с великом пажњом прикупљао сваку релевантну фотографију, разгледницу или репродукцију која му је могла визуелно поткрепити оне већ знане и на други начин сабране чињенице о томе како су изгледали, на пример, Позоришни трг или улица Вука Караџића у Београду у време турско-српског рата, али и касније. Његова визија некадашњег Београда је непрестано расла, да би коначно била материјализована, боље рећи визуализована, ауторским фотографијама. Зато треба нагласити, још једном, оно што је архитекта Бојан Ковачевић написао у каталогу изложбе одржане у Конаку кнегиње Љубице: „На Јуришићевим фотографијама је, недвосмислено, грађански Београд неких деценија с краја деветнаестог и прве половине двадесетог века [...] Ради се о оним инсталацијама профињености и прорађености, обликовне и извођачке инвенције која симболише сав позитивни потенцијал грађанског друштва, која симболише Индивидуалитет и Персоналитет који су толико недостајали безградској Србији до половине деветнаестог века и номинално великом Београду друге половине двадесетог века“.

Милош Јуришић види грађански Београд како га нико пре њега није видео. У време када су настајале раскошне и удобне куће на новоурбанизованим београдским булеварима, савременици су на њих гледали као на престижне примере „европске моде“ или историцистичког еклектицизма. Касније, када је у другој половини прошлог века

концепција буржоаског друштва замењена идеологијом социјализма и када су се градили нови блокови зграда на другој обали Саве, задивљени погледи на луксузно обликоване старе куполе, улазе и степеништа побуђивали су сумњу у идеолошку исправност посматрача.

Властитим фотографијама, сведочанствима о граду прошлости, Милош Јуришић је превладао ту драму различитог виђења конкретних ствари. Драма једног савременог погледа и драма једног идеолошки обојеног виђења градског језгра доведене су у раван заувек замрзнуте „незаборавне слике“. Свако ко је бар једном видео Јуришићеву фотографију псеудокласицистичког прозора на скромној грађанској кући у Сребреничкој улици или капије од стакла и кованог гвожђа у којој се огледа Конак кнегиње Љубице, покушаће да свој поглед на те, архитектонски секундарне мотиве подеси према представама какве памти са његових фотографија.

На његовим се фотографијама град прошлости реанимира из једног специфичног угла, из слојевитог и вишезначног „овде и сада“ – то је град прошлог, али и садашњег времена. У тој конфронтацији временски различитих погледа – један би условно припадао историји, а други репортажи – долази до мистификације фотографисаних предмета. Време које бележи Јуришићева фотографија неки је тренутак између прошлости и садашњости. На Јуришићевим сеновитим степеништима нема дама са шеширима нити господе са цилиндрима, али, исто тако, на градским фасадама нема ни сенке аутомобила или лаконог пролазника у патикама, које ми видимо. То је тренутак ванвременског, митског представљања сценски артикулисане затечене ситуације.

Јуришићева мистификација снимљеног предмета делимично је утемељена и на избору кадра. Он нам, наиме, готово никад

не дозвољава да стекнемо комплетну слику о згради или објекту који је носећи мотив у композицији фотографске слике. Избегавајући да у целости фотографише фасаду, куполу или кућу, речју, градске ведуте, на начин како то раде мајстори разгледница или фотографи у малобројним часописима посвећеним архитектонском наслеђу овог града, уметник мистификује предмет снимања. У његовој књизи снимања нема места за панорамске кадрове нити за „тотале“ који би свеобухватно и тачно, на начин механичког ока, објективно, ухватили и фиксирали зграду или неку архитектонску целину. У том смислу је посебно инспиративна, како за аутора тако и за посматрача, игра са прозором у прозору кадра. Тек се одложеним опажањем посматрачу открива деликатна визуелна загонетка – у огледалу на прозорском стаклу се сучељавају различите реалности, а на капији спочетка прошлог века се појављује знак забрањеног паркирања, на пример. Одсуство чврстог временског контекста доприноси да се фотографије Милоша Јуришића посматрају као визуелни времеплов, или као вечне, ванвременске представе реалних урбаних сцена.

У „београдској опсерваторији“ Милоша Јуришића, како каже Бојан Ковачевић, у поменутом каталогу изложбе „У трагању за

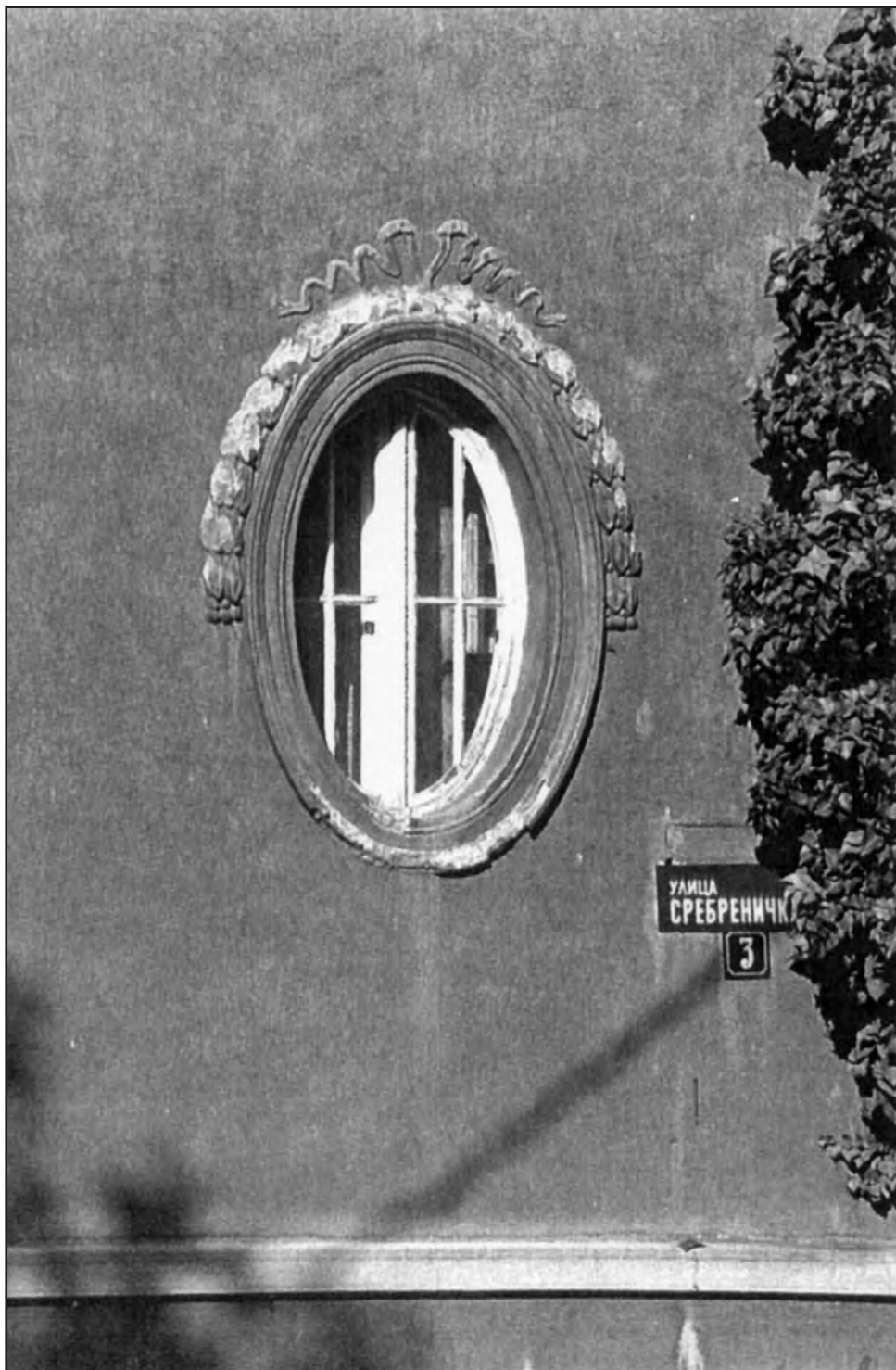
лепотом“, „[...] ниједна кућа није цела у кадру. Није у њему ни оно што се зове изразитим детаљима, скоро занатским једницима мишљења и уобличавања. Пре би се рекло да су пред нама извесни ’полузумови’, ракурси обједињени карактеристичним партијама здања, све са атмосфером која чини да фотограф, нотар Града, не снима само тела већ тела и њихове ауре истовремено.“

Та аура, коју је запазио Ковачевић, или мистификација Града кристализована у ауторској визији Милоша Јуришића није само производ његовог фотографског вокабулара, већ и дубоког осећања за амбијенталне вибрације урбане грађанске културе. Лавирајући границе времена и превазилазећи клишее жанровског представљања, фотографије Милоша Јуришића су на неупадљивим грађанским мотивима повукле координате једног персонализованог света, у чијем је средишту страствени посматрач Града. На улицама града, у коме су живеле и генерације његових предака, Милош Јуришић открива непознате визуре и маркантне перспективе, које су тек као део артифицијелног, фотографског језика постале визуелни знаци у тананој комуникацији какву он успоставља са свим осталим грађанима Београда.

Сл. 1. Поглед на Конак кнегиње Љубице
из зграде у улици Кнеза Симе Марковића 9, 1999.
Figure 1. The Residence of Princess Ljubica, seen from the
building on the 9 Sime Markovića Street, 1999.

Fig. 1. La Résidence de Princesse Ljubica, vue de la maison 9, rue Sime Markovića, 1999.

Сл. 2. Сребреничка улица 3, 2000.
Figure 2. 3 Srebrenička Street, 2000.
Fig. 2. 3, rue Srebrenička, 2000.

Сл. 3. Васина улица 14, 2000.
Figure 3. 14 Vasina Street, 2000.
Fig. 3. 14, rue Vasina, 2000.

Сл. 4. Улица Војводе Драгомира 12, 2002.
Figure 4. 12 Vojvode Dragomira Street, 2002.
Fig. 4. 12, rue Vojvode Dragomira, 2002.

Сл. 5. Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић“, 1999.

Figure 5. Art Pavilion „Cvijeta Zuzorić“, 1999.

Fig. 5. Le pavillon d'art „Cvijeta Zuzorić“, 1999.

Сл. 6. Његошева улица 65, 2002.

Figure 6. 65 Njegoševa Street, 2002.

Fig. 6. 65, rue Njegoševa, 2002.

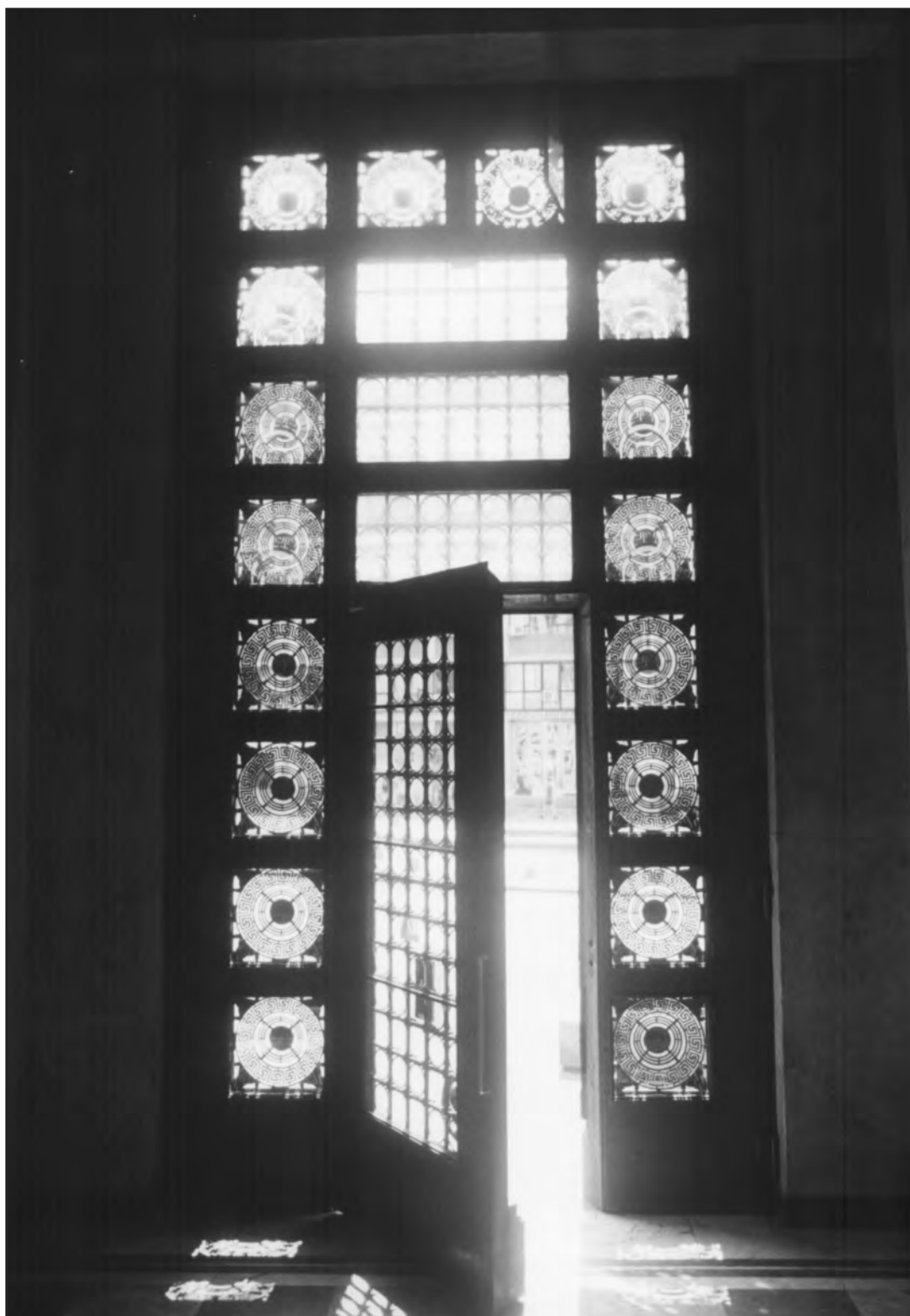

Сл. 7. Угао улица Кнез Михаилове и Краља Петра, 2000.
Figure 7. Corner of Knez Mihailova Street and Kralja Petra Street, 2000.
Fig. 7. Le coin des rues Knez Mihailova et Kralja Petra, 2000.

Сл. 8. Доситејева улица 26, 2002.
Figure 8. 26 Dositejeva Street, 2002.
Fig. 8. 26, rue Dositejeva, 2002.

Сл. 9. Трг Николе Пашића, 2003.
Figure 9. Nikole Pašića Square, 2003.
Fig. 9. La Place Nikole Pašića, 2003.

Сл. 10. Хиландарска улица 16, 2004.
Figure 10. 16 Hilandarska Street, 2004.
Fig. 10. 16, rue Hilandarska, 2004.

Milanka Todić*

MILOŠ JURIŠIĆ: IN THE SEARCH OF BEAUTY

Summary

At the beginning, Miloš Jurišić used to express his love for his native city by passionately collecting knowledge about numerous architects and builders of Belgrade who gradually transformed an oriental-style settlement around the Kalemegdan fortress into an urbanized center of the bourgeois society in compliance with 19th century Central European standards. Somehow naturally, the spirit of this collector articulated the intention to enrich this invaluable documentation with his own photographs, capturing primarily the current state of architectural heritage.

Thus, the dilapidated, neglected city architecture, covered with thick layers of patina, smog and lack of care, gained its faithful "picture taker" (a photograph is sometimes called a picture, as well). In his photographs, the city of the past is reanimated from a specific angle, or from the stratified and polysemic "here and now" – it is a city of the past, but also a city of the present time. In this confrontation of views from different periods in time – one would, conditionally speaking, belong to the history, while the other could be placed in the category of reportage – a mystification of motifs occurred. In other words, the fragments of city scenes in Jurišić's photographs condense time, transforming it into an undefined moment between the past and the present.

---

* Milanka Todić, Ph.D. in History of Art. Faculty of Applied Arts in Belgrade.

Milanka Todić*

MILOŠ JURIŠIĆ : A LA RECHERCHE DE LA BEAUTE

Résumé

Miloš Jurišić a, tout d'abord, fait preuve de son amour vis-à-vis de sa ville natale en recueillant avec passion un maximum de données sur les architectes et constructeurs de Belgrade qui ont progressivement transformé la colonie orientale aux alentours de la forteresse de Kalemegdan en un milieu urbain d'une société bourgeoise respectant les standards de l'Europe centrale du 19e siècle. Cet esprit collectionneur en viendra de manière naturelle à l'idée d'enrichir cette documentation précieuse par ses propres photographies qui témoigneraient de l'état de l'héritage architectural.

L'architecture citadine décrépite, délaissée, recouverte d'épaisses couches de patine, de pollution, de négligence, obtiendra ainsi son fidèle "peintre". Sur ses photos, la ville du passé reprend vie sous un angle spécifique ou sous un "ici et maintenant" à plusieurs couches et significations – c'est la ville du passé mais aussi la ville d'aujourd'hui. Dans cette confrontation de vues appartenant à diverses époques – une appartiendrait conditionnellement à l'histoire et l'autre au reportage – on en vient à une mystification du motif. En d'autres termes, les fragments des scènes citadines dans les photographies de Jurišić condensent le temps, le transformant en un moment indéfini entre le passé et le présent.

---

* Milanka Todić, Docteur en Histoire de l'Art. Faculté des arts appliqués à Belgrade.